

УДК 370.71

Заремба Мирослава, ст. магістратури педагогічного факультету;
науковий керівник – к.пед.н., доцент Красовська О. О. (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ГАЛУЗІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** У статті досліджено загальнопедагогічні засади інтегрованого навчання мистецьких дисциплін, обґрунтовано концептуальні засади інтеграції змісту мистецької освіти, форми, методи та технології, представлено інтеграцію як засіб інтенсифікації навчально-виховного процесу, вищу форму втілення міжпредметних зв'язків на якісно новому рівні.*

***Ключові слова:** інтеграція, інтегрований підхід, мистецька освіта.*

***Аннотация.** В статье изучены общепедагогические принципы интегрированной учебы художественных дисциплин, обоснованы концептуальные принципы интеграции содержания художественного образования, формы, методы и технологии, представлена интеграция как средство интенсификации учебно-воспитательного процесса, высшая форма воплощения межпредметных связей на качественно новом уровне.*

***Ключевые слова:** интеграция, интегрированный подход, образование.*

***Annotation.** General pedagogical principles of the integrated studies of artistic disciplines are investigated in the article. Conceptual principles of integration of artistic education maintenance, form, methods and technologies, are substantiated. Integration is examined as means of intensification of educational process, higher form of embodiment of intersubject connections at qualitatively new level.*

***Keywords:** integration, integrated approach, artistic education, training of teacher.*

Глобальні процеси сучасного цивілізаційного розвитку визначають необхідність становлення нової парадигми освіти. Одним із можливих проголошується тип інтегративної освіти. У широкому філософсько-культурологічному розумінні він може стати необхідним підґрунтям для створення адекватної запитам реальності світоглядно-виховної моделі мистецької освіти, що стане консолідуючим чинником у процесі зародження і співіснування різноманітних підходів до навчання і виховання школярів

засобами мистецтва, сприятиме узгодженню міждисциплінарного змісту освіти з педагогічними технологіями особистісно-розвиваючого спрямування.

Інтеграція як процес створення цілісної і багатовимірної картини світу сьогодні набуває статусу одного з провідних методологічних принципів освіти, адже вона ізоморфно відображає тотальну якість постмодерністського інформаційного суспільства. Водночас не можна не визнати релятивізму науково-педагогічних позицій щодо цього явища, що стимулює теоретичні та прикладні розробки, насамперед технологічні, які забезпечуватимуть не лише змістову, а й процесуальну сторону навчання, виховання і розвитку учнів на засадах інтеграції.

Психологічним передумовам впровадження інтеграційних процесів присвячено наукові праці Б. Ананьєва, І. Беха, Л. Виготського, О. Леонтєєва, В. Мерліна, Ю. Самаріна, М. Холодної. Науковці наголошують на тому, що об'єднуючі процеси в освіті визначаються інтегральною сутністю особистості, її пізнавальними якостями, свідомістю, ментальністю. Дидактичні особливості інтегрування в змісті, методах, формах, технологіях освіти розкрито у працях С. Гончаренко, І. Козловської, Л. Левчук, О. Савченко, Т. Яценко та ін.

Концепцію внутрішньопредметного інтегрування педагогічного знання розроблено В. Загвязинським, інтегративної картини освіти – Г. Серіковим, інтеграції загальної і професійної освіти – М. Берулавою та Ю. Тюнниковим, інтегрування змісту професійної освіти – Л. Федотовою. Концепцію взаємодії та інтеграції мистецтв у поліхудожній розвитку особистості запропоновано Г. Шевченко та Б. Юсовим.

Проблему взаємодії мистецтв, інтегрованих курсів та технологій досліджено в науково-методичних працях дослідників педагогіки мистецтва Е. Белкіної, С. Коновець, Л. Масол, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Хижної, Г. Шевченко, О. Щолокової, Б. Юсова.

Метою нашої статті є дослідження особливості впровадження інтегрованого підходу до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти.

Інтегрування, під яким у педагогіці розуміють знаходження різноманітних зв'язків і залежностей між складовими педагогічної системи, – це дієвий засіб структурування змісту, що забезпечує системність викладу матеріалу в нових органічних зв'язках. Це також засіб інтенсифікації навчально-виховного процесу, вища форма втілення міжпредметних зв'язків на якісно новому рівні.

Інтеграція (integration – відновлювання, поповнення, від integrer – повний, цілісний) – це стан внутрішньої цілісності, зв'язаності диференційованих частин функцій системи, а також процес, що веде до такого стану. Інтеграція як утворення або відновлення цілісності, вища форма взаємодії, тому що вона передбачає не лише взаємовплив і

взаємозв'язок, а й взаємопроникнення елементів. Принцип конструювання цілісності не може зводитися до штучного механічного підсумовування елементів, процес інтегрування передбачає відродження природних, об'єктивно існуючих зв'язків і перехід у нову якість [1].

Вперше концепцію взаємодії та інтеграції мистецтв у поліхудожній розвиток особистості запропонували Г. Шевченко та Б. Юсов. Вони відстоювали думку про те, що інтеграція різних видів мистецтва спонукає розвиток творчої діяльності та створює сприятливі умови для самореалізації кожної особистості; ефективно формує уявлення про поліфункціональність мистецтва та його цілісність [2]. Цю освітню технологію можна визначати як художньо-творчу тому, що нині інтеграція сприяє розширенню світогляду, формуванню системи ціннісних орієнтацій особистості. Можна стверджувати, що завдяки взаємопроникненню різних видів мистецтва стає повнішим усвідомлення сутності художньої культури загалом. У загальній мистецькій освіті різні аспекти впровадження інтегративного підходу обґрунтовано Л. Масол у посібнику «Методика навчання мистецтва у початковій школі» [3].

Сучасна мистецька освіта, що ґрунтується на інтеграції різних методів і наукового знання галузей педагогіки, психології, культурології, мистецтвознавства, сприяє цілісному усвідомленню картини світу і удосконаленню творчого потенціалу особистості, відхід від предметної диференціації як засобу ефективності і пошуку оптимальних шляхів інтеграції знання. Диференціація продукує формування репродуктивного типу мислення, інтеграція ж спонукає до творчого, продуктивного самовдосконалення особистості. Як стверджує С. Коновець: «у процесі застосування інтегративних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти студенти пізнають природу художньо-педагогічних знань, способи систематизації і структурування необхідних предметно-мистецьких компетентностей, набувають здатності системного мислення та застосування професійних значущих знань та вмінь» [3, с. 24].

Інтегративні технології мистецької освіти у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів початкової школи дозволяють досягнути таких результатів:

- формування готовності до використання в освітньому процесі інтегративних підходів під час викладання навчальних предметів художньо-естетичного циклу;

- систематичного розширення світоглядного та культурологічного кругозору студентів під час опанування різних видів мистецтва, котрі можуть успішно інтегруватися у навчально-виховному процесі з професійно-орієнтованих дисциплін художнього та педагогічного спрямування;

- естетичного виховання та творчого розвитку особистості;

- забезпечення творчого розвитку та удосконалення професійно-творчої майстерності кожного майбутнього учителя початкової школи;
- активного використання у навчально-виховному процесі педагогічного впливу різних видів мистецтва та впровадження технології інтеграції мистецтв, які відчутно активізують емоційні, інтелектуальні, художньо-естетичні та творчі можливості кожного студента педагогічного факультету та готують його до художньо-творчої діяльності та естетичного виховання учнів молодшого шкільного віку.

Тому інтеграцію мистецтв варто визначити як ефективну креативну освітню технологію, яка безпосередньо пов'язана з систематизованим і послідовним використанням у навчально-виховному процесі взаємопроникнення і взаємодії різних видів мистецтва та творчої діяльності особистості. У процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти важливу роль відіграють інтеграційні процеси. Навчальний процес на інтегративній основі передбачає:

- створення нових інтегрованих курсів із змісту предметів однієї освітньої галузі, або спільного освітнього блоку без права на перевагу змісту певного з них, на паритетних засадах;
- конструювання інтегрованого курсу із змісту дисциплін, які входять до різних освітніх галузей і виступають на рівноправних засадах;
- синтезування інтегрованого курсу із освітніх дисциплін з наближених освітніх галузей при збереженні специфіки одного предмету;
- побудову зв'язків предметів взаємно віддалених освітніх галузей і блоків, що є притаманним для варіативної частини навчального плану.

Побудова освітнього процесу на інтегрованій основі не обмежується створенням окремих інтегрованих курсів, проте дає змогу впроваджувати інноваційні технології навчання. Тому, з метою удосконалення технологій професійної підготовки студентів педагогічних факультетів до інтегрованого викладання навчальних предметів мистецької галузі, пропонуємо запровадити такі дисципліни «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво», «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво»; розробити навчально-методичні комплекси до цих учбових дисциплін: дидактичні, візуальні та електронні засоби, науково-методичне та навчально-методичне забезпечення.

Цілеспрямована робота з професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації інтегративних технологій у процесі навчання образотворчого мистецтва повинна здійснюватися за такими напрямками:

- формування у майбутнього вчителя позитивної мотивації організації процесу опанування інтегративними технологіями; задоволення його власним соціальним статусом;
- збагачення теоретичних курсів циклу психолого-педагогічних, професійно-орієнтованих та мистецьких дисциплін практично значущими

професійними знаннями у галузі інтегрованого навчання на уроках образотворчого мистецтва в 1–4 класах;

- використання інтегрованих технологій у позааудиторній роботі студентів засобами педагогічної практики, яка стане початком формування індивідуального стилю майбутнього вчителя;

- розроблення основ наукових студентських досліджень з проблеми використання інтегрованих технологій в мистецькій освіті молодших школярів;

- формування і розвиток особистісних (емпатія, толерантність, повага до особистості) та професійних (організаторських, мобілізаційних та комунікативних) якостей майбутнього вчителя.

Професійна готовність майбутніх учителів початкової школи до реалізації інтегративних технологій у процесі навчання образотворчого мистецтва передбачає інтегративне поєднання взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-цільового, змістового, діяльнісно-процесуального, результативно-оцінного та рефлексивного, що уособлюють структуру їх майбутньої професійної діяльності й конкретизуються у меті нашого моделювання. Підготовки майбутніх учителів початкових класів повинна бути орієнтована на виявлення загальної поінформованості, актуалізацію обсягу художньо-педагогічних знань, умінь і навичок студентів із окресленої проблеми, стимуляцію професійно-особистісної мотивації, спрямованої на розширення власних фахових можливостей, формування доцільної самоорганізації й рефлексії навчально-практичних і науково-дослідних зусиль щодо засвоєння й відпрацювання в навчальному процесі ВНЗ технологій професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи реалізації інтегрованих технологій у процесі навчання образотворчого мистецтва учнів молодшого шкільного віку.

Навчальні курси слід викладати після вивчення психолого-педагогічних та професійно орієнтованих дисциплін, зокрема, таких як: «Образотворче мистецтво з методикою викладання» та «Музичне виховання і основи хореографії з методикою викладання». Навчальна дисципліна «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» дозволяє розкрити загальнодидактичні та методичні особливості викладання предметів освітньої галузі «Мистецтво» у початковій школі на засадах інтеграції. «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» як навчальна дисципліна передбачає надання студентам знань про філософські, психолого-педагогічні та культурно-мистецькі передумови інтеграції у галузі мистецької освіти; про наукову спадщину видатних вчених-методистів у галузі мистецтва, становлення різновидів мистецтва та методіку інтегрованого викладання предмету «Мистецтво»; про методи, форми та технології інтегрованого викладання цієї дисципліни в початковій школі; ознайомлення студентів з сучасними засобами навчання: програмами та підручниками з предмету «Мистецтво»; здійснення теоретичної та

практичної підготовки майбутніх вчителів, створення основи для наступного формування творчого підходу до діяльності вчителя мистецьких дисциплін у початковій школі.

Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво» як навчальна дисципліна передбачає формування основ професійної свідомості викладача педагогічного факультету. На освітньо-кваліфікаційному рівні «магістр» художньо-педагогічна підготовка має на меті оптимальне поєднання теоретичної і практичної підготовки, проявів високої форми активності та самостійності у процесі практичного застосування набутих художньо-педагогічних знань і вмінь, розширення сфери евристичної діяльності, набуття досвіду застосування інноваційних художньо-педагогічних технологій, інтенсифікацію науково-дослідної роботи у галузі педагогіки мистецтва.

Отже, результативна робота з впровадження інтегративних технологій у професійно-творчу діяльність учителя початкової школи у галузі мистецької освіти може успішно здійснюватися за умов конструювання нових навчальних курсів і їх впровадження в процес професійної підготовки студентів педагогічних факультетів. Такі курси повинні базуватися на використанні інноваційних освітніх технологій та спрямовуватися на особистісний розвиток і творчу самореалізацію кожного майбутнього фахівця.

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с. **2.** Дичковська І. Інноваційні педагогічні технології : навч. Посібник / І. Дичковська. – К., 2004. – 352 с. **3.** Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі : Посібник для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. – Харків : Видавництво «Ранок», 2006. – 256 с. **4.** Програма для середньої загальноосвітньої школи 1–4 класи. – К. : Початкова школа, 2012. – 432 с. **5.** Хомич Л. Роль мистецтва у професійно-педагогічній підготовці вчителя / Л. Хомич // Мистецтво і освіта. – 1998. – № 3. – С. 51–54.